

Ükski teleprogramm või arvuti ei suuda asendada teist inimest

Margit Adorf küsitles jutuvestjat [Inger Lise Oelrich](#) i.

16. oktoober 2011 Eesti Päevaleht

Inger Lise Oelrich

Ma olen teatrilavastaja, täiskasvanute koolitaja ja lugudevestja. Minu peamiseks tegevusvaldkonnaks on sotsiaalne kunst, see, mida mina kutsun suhtlemise kunstiks. Ma juhatan kursust, mis õpetab rakenduslikku lugude jutustamist ja ma olen korraldanud mitmeid rahvusvahelisi sümposiume teemal lugudevestmine kui tervendav, muutev ja inimestevahelisi suhteid elavdav vahend.

Lugude jutustamine on sotsiaalne kunstivorm, sa ei saa lugu jutustada üksinda, sul peab olema vähemalt üks kuulaja. Kuulamine on lugude jutustamise juures oluline komponent - me ju kõik oleme niisuguse olukorraga tuttavad kui inimesed ei ole huvitatud sellest, mida kõneleja öelda tahab või suhtuvad väljaöeldusse küüniliselt. Niisuguses situatsioonis on palju raskem vabalt rääkida. Teisest küljest - siis kui kuulaja on avatud ning elab kuuldule kaasa, võib loo jutustamine muutuda imeliseks ja inspireerivaks kogemuseks.

Pärast pikka perioodi, mil lugude jutustamine läänemaailmast peaaegu kadus, see juhtus 20. sajandi alguses, on viimase 30 aasta jooksul märgata renessansi: inimesed kogunevad kõikvõimalikel eri viisidel ja erinevais olukordades, et kuulata ja jutustada lugusid, elulugusid, müüte, muinasjutte ja mõistujutte; kogunetakse ka looma uusi, spontaanselt sündivaid lugusid. Nüüd on maailmas tuule tiibadesse saanud suur jutudevstmise liikumine, peavoolu kunstiliikide kõrvale on tekkinud palju teisi, väiksemaid alasid, kus lugude jutustamist kasutatakse.

The Healing Story (Tervendav lugu) projekt keskendub inimese arengule ja sellele, kuidas elada ja töötada koos tulemusrikkalt, viljakalt. Pole vaid nii, et üks inimene on haige ja balansist väljas, tasakaalust väljas võib olla ka kogu kollektiiv, terve grupp võib olla ebaefektiivne, probleemne võib olla grupp tervikuna, mitte vaid selle üks liige.

Suur hulk konflikte meie töises elus, indiviidide vahel ja ka rahvusvahelisel tasandil on märk sellest, et meil on suuri probleeme ja takistusi ühise tuleviku loomisel, me ei oska koostööd teha.

Lugude jutustamine ja nende kuulamine on moodus koostöö arendamisel. Me teeme tihti väikeseid harjutusi paarikaupa või väikestes gruppides, mõeldes välja uusi lugusid, luues

stsenariume. Tarkusetera sisaldav lugu, mis on räägitud õigel hetkel, võib käivitada suurepärase vestluse ja see ei ole vaid debatt selle üle, mis on õige või väär, vaid võib meid juhatada eksistentsiaalsema küsimuseni: Kes me oleme? Mida me siin sellel planeedil teeme? Ja missugused on need väärtused, mida järgides peaksime oma elu elama. Niisugune kogukonda ülesehitav töö on tänapäeval kõige olulisem, ajal, mil individuaalsuse rõhutamine võib kaasa tuua isolatsiooni ja üksinduse, millele järgnevad sageli depressioon ja ängistus.

Norras me nägime hiljuti niisuguses isoleerituses elamise tagajärgi, inimene, kes ei kuulunud kogukonda, ei tundnud end ühiskonna liikmena, pani Oslos toime kohutava terrorirünnaku ja kustutas Utøya saarel paljude noorte inimeste eluküünla. Seda tegi üks inimene, kes oli oma peas loonud üksinda omaenda maailmapildi ja see viis ta sinnamaani, et temast sai massimõrvar. Kui me töötame lugude jutustamisega, siis lubame sündida paljudel lugudel, arendame tolerantsi ja loome samal teemal erinevaid versioone, mis ei lase sedasorti meeleheitel ja üksindusel tekkida.

Selleks, et mõista, kuidas loo jutustamine võib mõjuda tervendavalt, inimest muuta, aidata, tuleb seda efekti ise kogeda. Kuid ma võin esile tuua selle, et näiteks inglise keeles kuulub sõnal *'heal'* (tervendama) kokku sõnadega *'whole'* (terve) ja *'holy'* (püha). Nii näen mina lugude jutustamises ja kuulamises moodust enda avardamiseks ja terviklikumaks saamisel. Tänapäeval kasutatakse lugude jutustamist erinevatel viisidel nii sotsiaaltööd, koolides, lasteaedades, haiglates, vanglates, vanadekodudes ja mujal. Seda eriti riikides, kus räägitakse inglise keelt. Lugude jutustamist kasutatakse ka teraapiana vaid jutuvestja ja kuulaja omavahelistel seanssidel. Minu enda valdkond on pigem oskuste arendamine, kuidas elada ühiselt koos ja töötada loominguliselt.

Väga tähtis "tervendamise" vallas on see, et tuleb arendada oma keelekasutust, verbaalset pagasit. Tuleb arendada enda väljendusoskust ja töötada selle nimel, et teised sinu öeldut mõistaksid. Ma ei räägi vaid praktilisetest asjadest, vaid oskusest kirjeldada seda, mis toimub sinu enda sees. Tänapäeval on väga palju selliseid lapsi ja noori, kes ei suuda ennast väljendada, ei oska lugeda ega kirjutada. Üheks suureks põhjuseks on meie elu tehnoloogiakeskseks muutumine. Juba väikesed lapsed puutuvad liiga palju kokku teleriga. Uuringud näitavad, et telerivaatamine ja arvutid on kodused vestlused välja suretanud. Lapsed ei õpi enam rääkimist täiskasvanuid kuulates. Inimene peaks rääkima õppima teise inimesega suheldes, mitte ükski arvuti või teleprogramm ei suuda seda asendada.

Sellises kontekstis on lugude jutustamine ja nende kuulama õppimine lasteaedades ja koolides vägagi stimuleeriv ja tähtis kõne harjutamisel, ilma et sellega kaasneks õppetöö pinge. Laps saab siin lasta oma fantaasial vabalt lennata, mängida sõnade ja nende sõnade kõlaga ning sellest rõõmu tunda. See on ükskõik missuguse keele õppimise vundament.